

Foto's van de Kaswetering tussen Voorlinden tot de Ruigelaan, Wassenaar 2017

Anton C. Zeven, Wassenaar, 2017.

www.antonzeven.nl

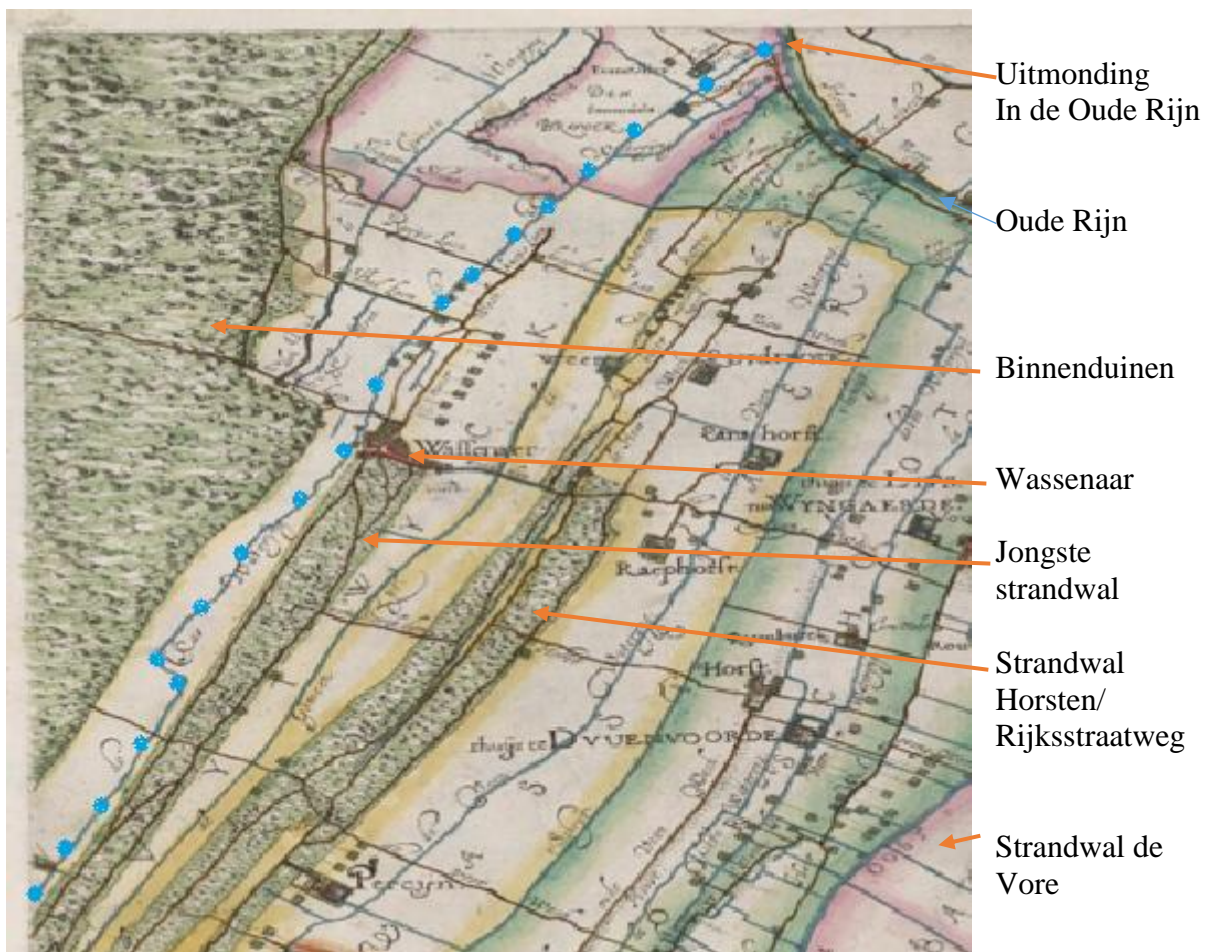
Sleutelwoorden

Wassenaar, Kaswetering, Karswetering, Karske, duinbeek, strandwal

Toelichting

Foto's van de Kaswetering uit de periode 2015-2017, toegelicht met historische en moderne kaarten. Aangezien deze wetering niet meer ten westen van Voorlinden te herkennen is, begin ik bij Voorlinden. Het stuk tussen de Ruigelaan en nabij de Oude Rijn is minder toegankelijk en vergraven. Dit deel heb ik niet gedaan.

Over de oude geschiedenis zal in de archieven meer te vinden zijn. Op de moderne geschiedenis van de Kaswetering en op de functie van deze wetering op de (drinkwater)waterhuishouding ga ik niet. Op 8 december werd in Bijlage 1 door Geert Lambert, Wassenaar enkele gegevens betreffende de waterhuishouding toegevoegd.

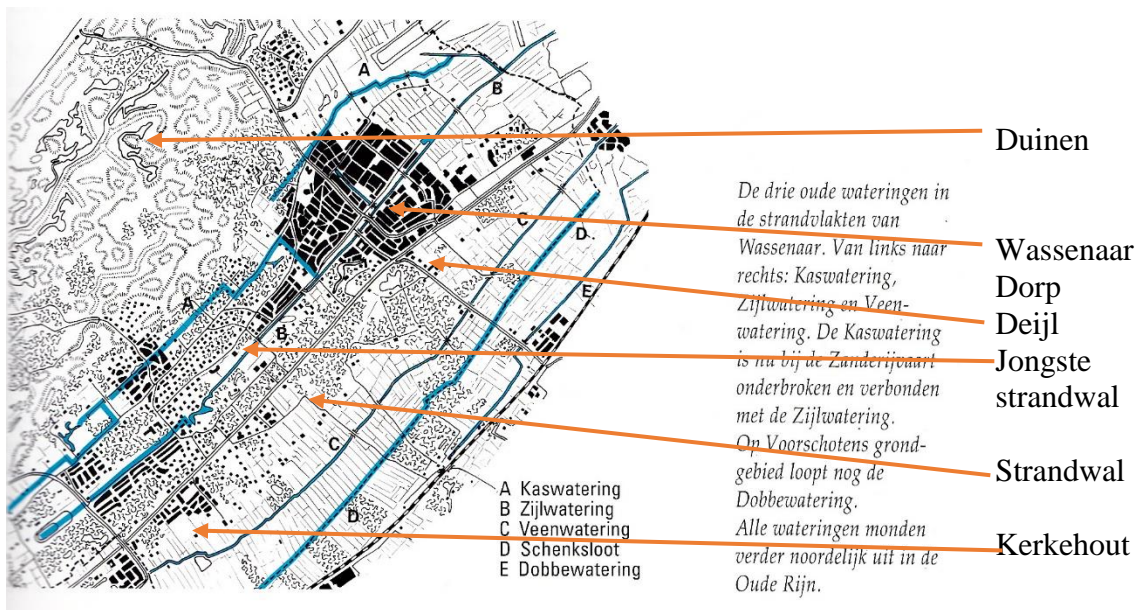
Noordelijk deel van de Kaswetering. Kaart uit 1615, Hoogheemraadschap van Rijnland.

Strandwallen en beken

Wanneer men nu van de kust bij de Wassenaarse Slag rechtstreeks naar Voorschoten gaat, dan ontmoet men de strand - Nieuwe Duinen – de Binnenduinen – de jongste strandwal (Schouwweg en Dorpskerk) - een oudere strandwal (Rijksstraatweg, De Horsten, Deijl) – de Vore (Voorschoten). Strandwallen zijn lange, min of meer rechte stroken, en daarom ook wel vore (verschillende spellingen) genoemd. De periode dat de strandwallen ontstonden dateert van ruwweg 5000 vChr, 7000 BP en later). Strandwallen lopen dus min of meer evenwijdig aan de kust en aan elkaar.

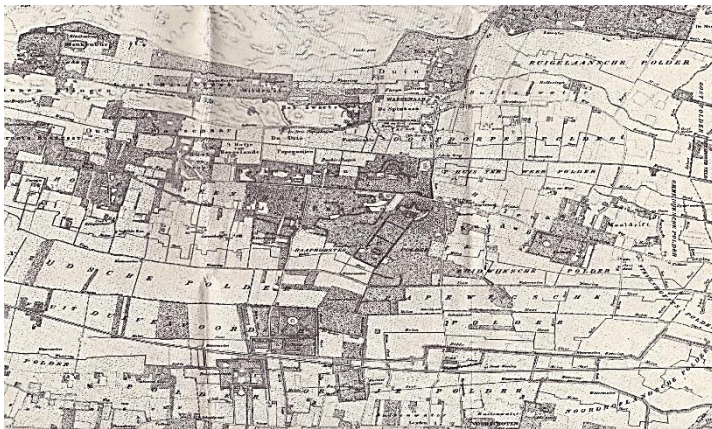
Noot

Etymologisch staat het woord *vore/voor* in verband met een rechte strook grond, zoals bij het ploegen ontstaat. Op de voor van Voorschoten liggen ook Voorburg, Voorhout en Veur.

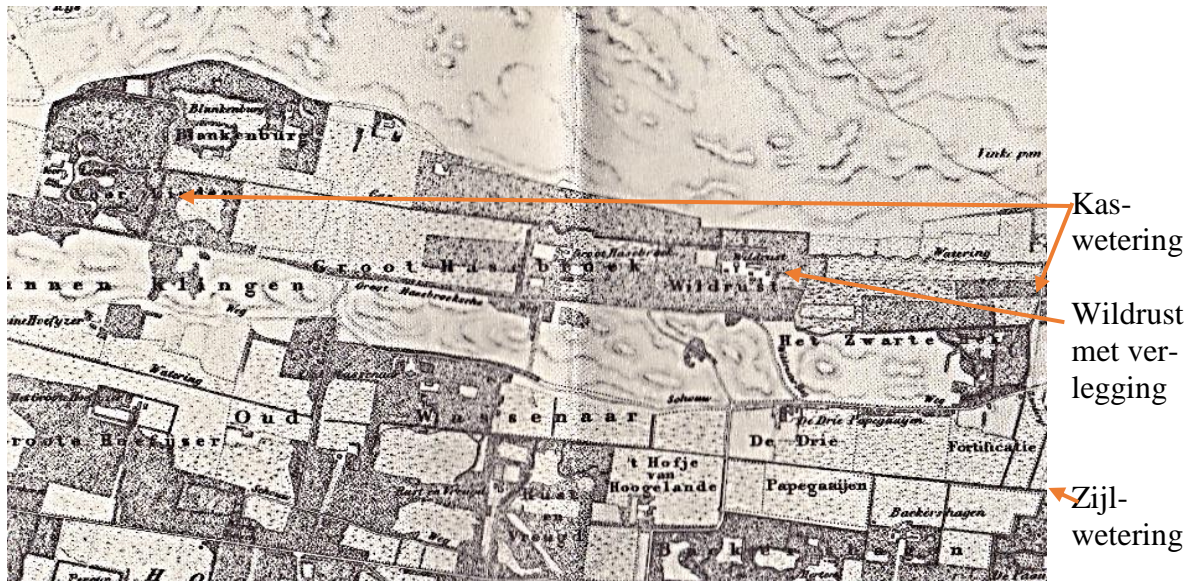
Het dorp Wassenaar op de jongste strandwal

Bron: Frank Steenkamp & Nico van Gelderen. 1992. *Natuurlijk Wassenaar*. Vrienden van Wassenaar.

Zie voor fragmenten van deze kaart hierna.

Bron: E.M.C.M. Janson. 1967. *Wassenaar, historische verkenningen*. Dishoek, waarin bijlage: Nieuwe Kaart van 's-Gravenhage met de omliggende Dorpen en Buitenplaatsen, door S.W. van Noordaa. 1839. Fragment.

Misschien dat de Wassenaarse Bronstijdman Kars (opgegraven in Wassenaar, reconstructie van het hoofd in Archeon) wel naar de Kaswetering is geweest. Hoe dan ook in de huidige eeuw ontving hij als replica de naam Kars.

Enkele geschiedkundige gegevens

Ca 1436

Item inden ambocht van Zuytwijck leyt een wateringe geheten de Kersch dair twee hoofde in leggen die gekuert sijn up x voet [10 voet = ca 3m] van malcander geheten die Brug laen, soe hebben de dijkgrave ende hiemrade tot deser tijt geconsenteert ten versoeke Wouter Jacobs zoon als ambocht bewairre van Zuytdijck [Zuidwijk] dat sij deze hoofde op achte voet [ca 2,4m] van malcander steken mogen, durende tot der hiemrade weder seggen.

Oud-Rechterlijk Archief OAR 11 fol 66v-a en OAR 12, fol 041v-e, OAR 14 fol 27v-e. OAR.

Bron: www.janvanhout.nl/tebrake/oar/oar_1448htm*250

Het ambacht Zuidwijk vroeg dus toestemming om de afstand tussen de bruggenhoofden van een brug over de Kersch (Karswetering) van 10 voet naar 8 voet te verkleinen. Dit betekent, volgens mij, dat de brugopening van ca 3 meter naar ca 2,4 meter werd vernauwd. Dat betekende dat het bruggedeelte korter werd. Hierbij bedenkt men dat het stroomgebied van de Kaswetering in het ambacht Zuidwijk lag. Dit ambacht van Wassenaar lag ten westen van de Zijlwetering, en omvatte onder meer het dorp Wassenaar en de dorpskerk.

Noot

Wassenaar was in twee ambachten verdeeld. Ten westen van de Zijlwetering lag het ambacht Zuidwijk, dat bestuurd werd door een ambachtsheer, die in het kasteeltje Zuidwijk woonde. Dit kasteeltje ligt echter in het ambacht Wassenaar, waarvan de ambachtsheer in het Baljuwhuis woonde; dus in het ambacht Zuidwijk. Aangezien beide ambachten dezelfde Van Wassenaer als ambachtsheer hadden vormde deze merkwaardige constructie geen probleem.

Regestenlijst 1432-1597, GA 's-Gravenhage

Regest 20b. Een akte d.d. 1506 september 15 waarbij de Karswetering genoemd wordt. Het verkochte ligt ten noorden en ten zuiden van de Karswetering. Schout in Zuydtwijk is Derick Jacobsz.

Regest 20f. Een akte d.d. 1515 januari 27 het bovenstaande. Schouten zijn in Zuidtwijk Dirick Jacobsz. En in Wassenaar Claes Claesz.

Het feit dat het onder meer de overdracht van twee huisjes wordt genoemd en er twee schouten bij betrokken zijn moet een aanwijzing zijn, waar dit perceel gelegen heeft.

De Kaswetering tussen het dorp Wassenaar en Valkenburg

Tussen de duin en de jongste strandwal en tussen strandwallen ontstonden beekjes die het water afvoerden. Zij liggen op de laagste plekken tussen de strandwallen. Deze beekjes zijn later gekanaliseerd, waarschijnlijk ook om hen bevaarbaar te maken. Deze kanalisatie moet in de Middeleeuwen hebben plaats gevonden. De literatuur vermeldt niet in welke eeuwen de kanalisatie plaats vond. Het water werd dus afgevoerd naar het laagste gebied en dat was het stroomgebied van de Oude Rijn. De gekanaliseerde beekjes lopen daardoor van zuidwest naar noordoost om in de Oude Rijn te eindigen. Deze beekjes kregen namen als Kaswetering, Zijlwetering, Veenwetering

Hierbij verwijst de naam wetering naar (afwaterings)waterloop. Het water van de Waalsdorpervlakte werd door de Kaswetering afgevoerd. Later zijn nog talloze sloten en greppels gegraven om het water af te voeren.

Noot

Hoewel het woord wetering als oostnederlands wordt beschreven komt het ook in West-Nederland voor.

Bewoning ontstond vooral op de grens droog-genoege en dichtbij water. Dat waren vooral boerderijen, waarvan een deel omgevormd werd tot landgoederen. Een typisch voorbeeld is de boerderij, waar later het huis Backershagen werd gebouwd. Deze boerderij en dit huis konden alleen van de latere Rijksstraatweg bereikt worden. Later werd de Backerhagenlaan door ophoging aangelegd, waardoor de toegang naar deze laan werd gekeerd. Een ander voorbeeld is De Pauw, dat aan de voorkant droog genoeg is voor aan- en afvoer van mensen, dieren en materialen, en achter laag genoeg om er vijvers te kunnen graven.

Het blijkt dat de vijvers van verschillende aan de Kaswetering grenzende buitenplaatsen meestal niet rechtstreeks met de Kaswetering verbonden zijn. Dit geldt nu bijvoorbeeld nog voor de vijvers van De Pauw. De reden zal zijn dat men wilde voorkomen dat boten en bootjes vanaf de Kaswetering de vijvers opvoerden.

De Kaswetering

Onze belangstelling gaat uit naar de Kaswetering, die vroeger van de Waalsdorpervlakte (nu golfterrein) en sportterreinen (de Roggewoning) nu in de vijvers van Voorlinden lijkt te ontspringen. Van deze vijvers rechtstreeks naar De Kieviet om deze wijk te doorkruisen als Vijverweg en Weteringstraat. Hierna kruist de kaswetering de Kievietslaan om langs het terreinen van de Haagse Golf en Countryclub en de Canadese Ambassade de Haze- en de Hertelaan te kruisen. Rechtdoor lopend bereikt de Kaswetering de Vrij Blik (nu De hertenkamp), kruiste dit terrein in vroeger tijde om Duinrell te bereiken. Bij de ingang van het recreatiepark aan de noordoostkant kruist de wetering ondergronds de Storm van 's Gravesandeweg om dan aan de dorpskant langs deze weg naar het kruispunt Storm - Zuylen van Nijvelt -Dr Mansveltkade en Katwijkseweg te bereiken en onder dit kruispunt aan de westkant van de Dr. Mansveldkade oostwaards te stromen. Na het passeren van het kruispunt lijkt veel water verdwenen te zijn waardoor de wetering een onaanzienlijk sloot lijkt te zijn. Dan wordt de wetering weer breder kruist de Kokshornlaan en de Ruigelaan (oostzijde) om oorspronkelijk in de Oude Rijn uit te monden, maar nu door vergravingen anders loopt en verdwenen is.

De Kaswetering heet ook wel Karswetering, 't Karske (de Lit, 1989) en Kersch, en wetering in plaats van wetering. Men neemt wel aan dat de naam Kas en Kars(ke) naar de voornaam Kars verwijst; een verbastering van de naam Christiaan.

Robert van Lit. 1989. *Wassenaar. Geschiedenis en verklaring van de straatnamen in Wassenaar*. Wassenaar.

In Oostdorp vinden we de naam Kasstraat, die evenwijdig aan de Dr Mansveldkade de Rozensteinstraat en de Zonneveldweg (9-3-1922/14-12-1955) verbindt. Deze straat loopt dus niet langs de Kaswetering.

ACZ: waarom dan een straat Kasstraat noemen? L.C. Oosterling. 1968. *Wassenaar, oase in de randstad*. 's-Gravenhage. Oosterlee identificeerde de verkeerde weteringen als de Kaswetering.

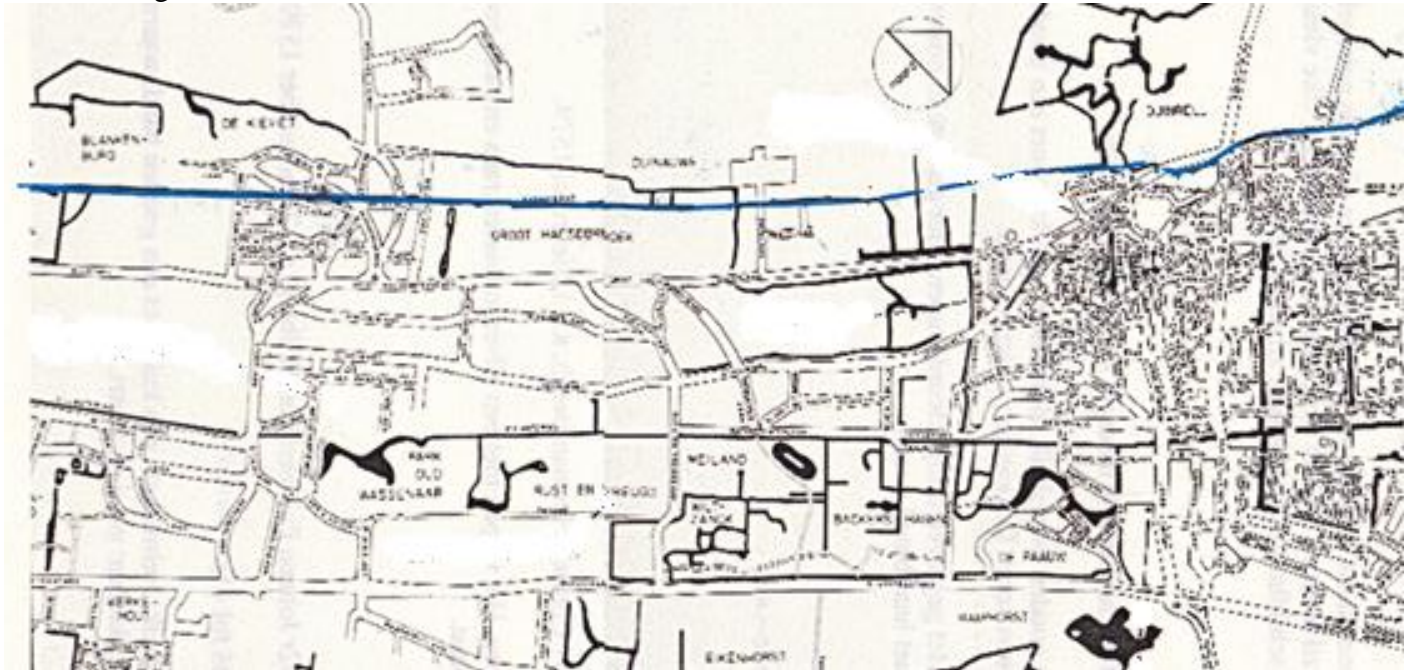

Blankenburg

De Kieviet

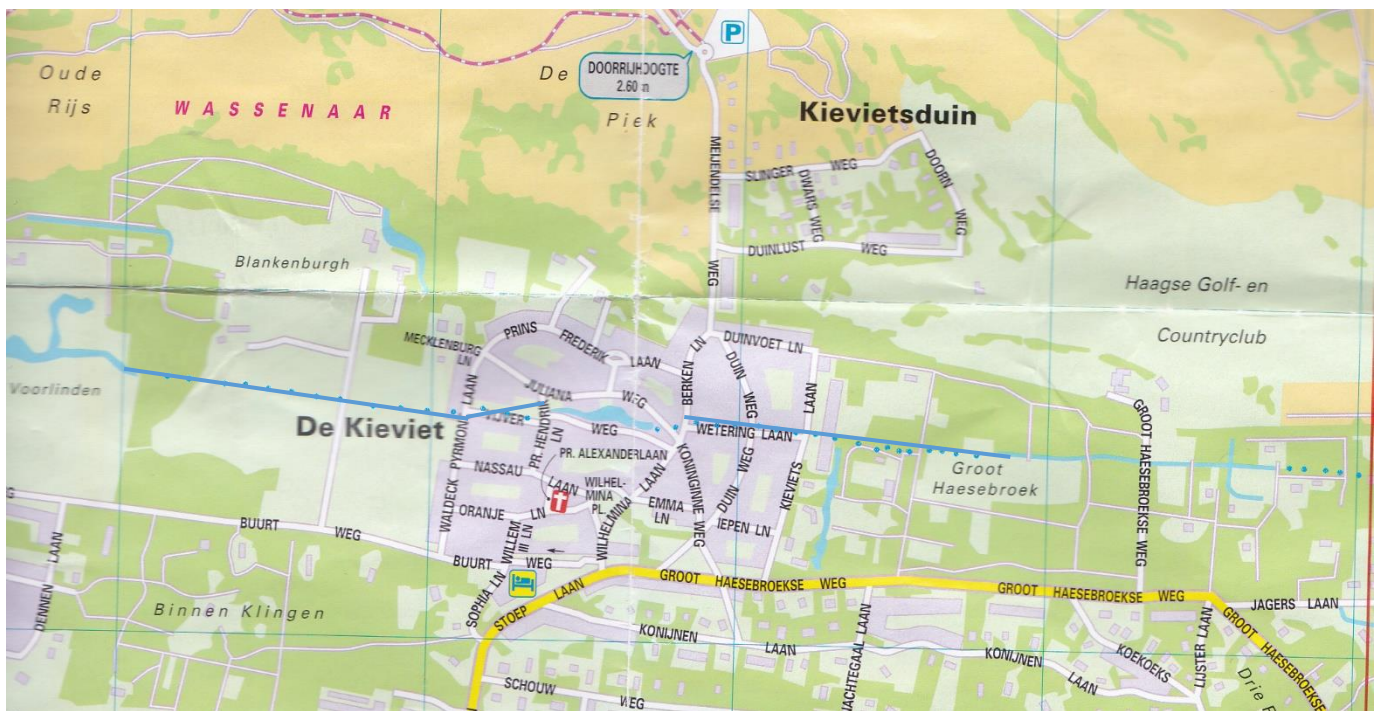
Groot Haesebroek

Duinrell en kerk

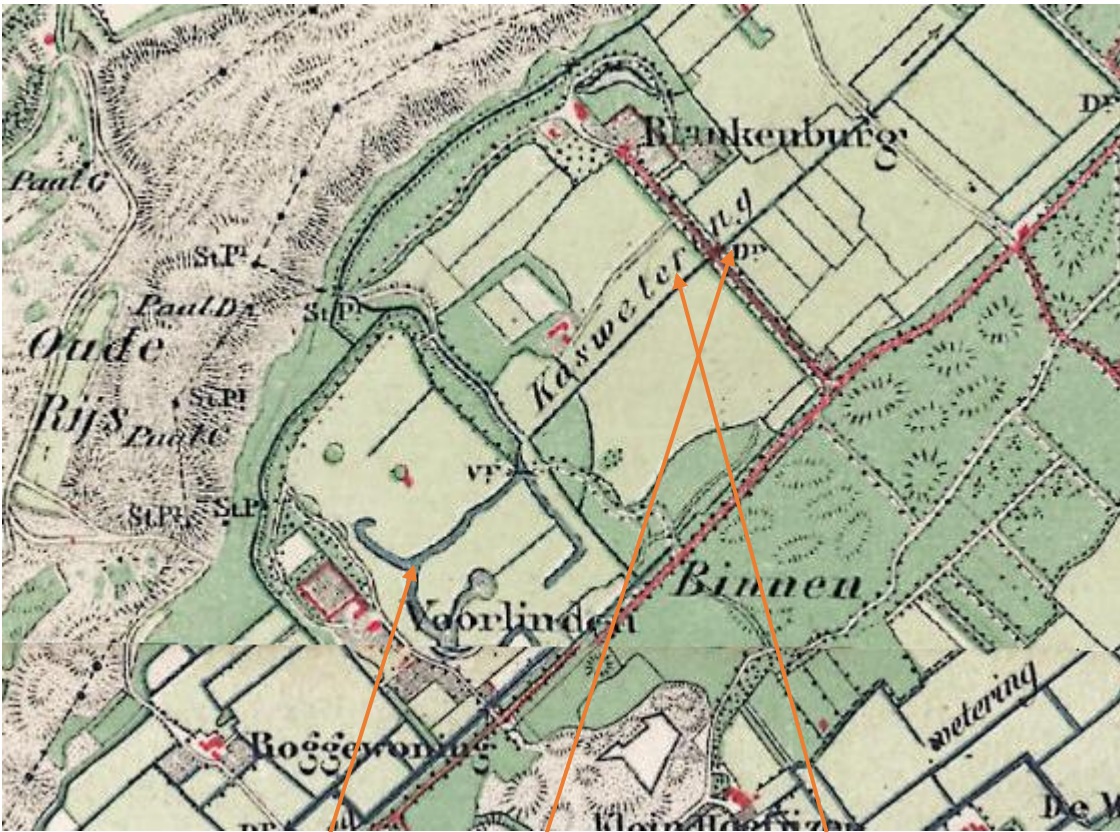
Ontleend aan E.M.Ch.M. Jason & R. van Lit. 1987. Wassenaar in woord en beeld/in words and pictures. Wassenaar. 148p.

— Kaswetering

De Kaswetering lopende van de vijvers van Voorlinden naar De Kieviet, Groot Haesebroek, Haze- en Hertelaan, en vervolgens noordoostwaards.

— Kaswetering

Vijver bij Voorlinden met aan het eind de uitstroom van de Kaswetering. Hier begint tegenwoordig de Kaswetering.

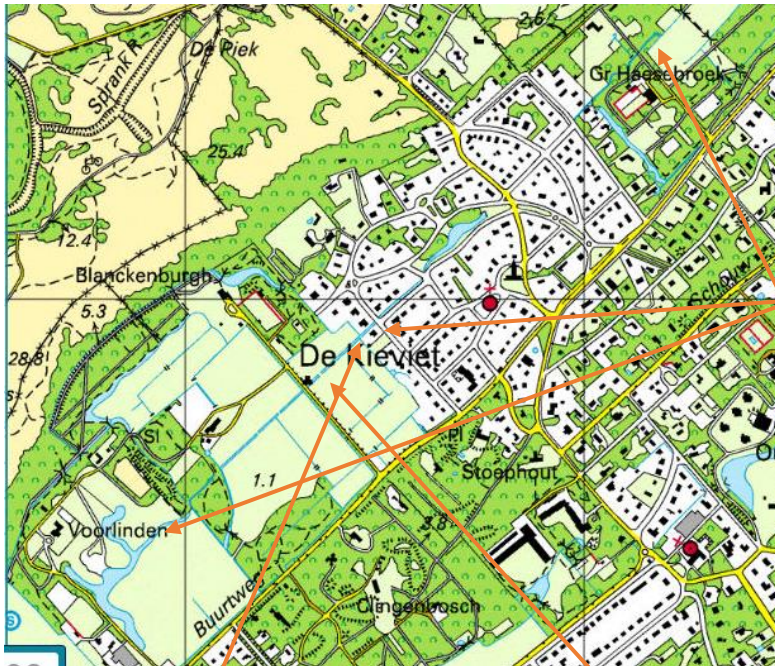

Nabij Blankenburg komende van Voorlinden

Gemaal bij Blankenburg in de Kaswetering, richting De Kieviet

Kaswetering

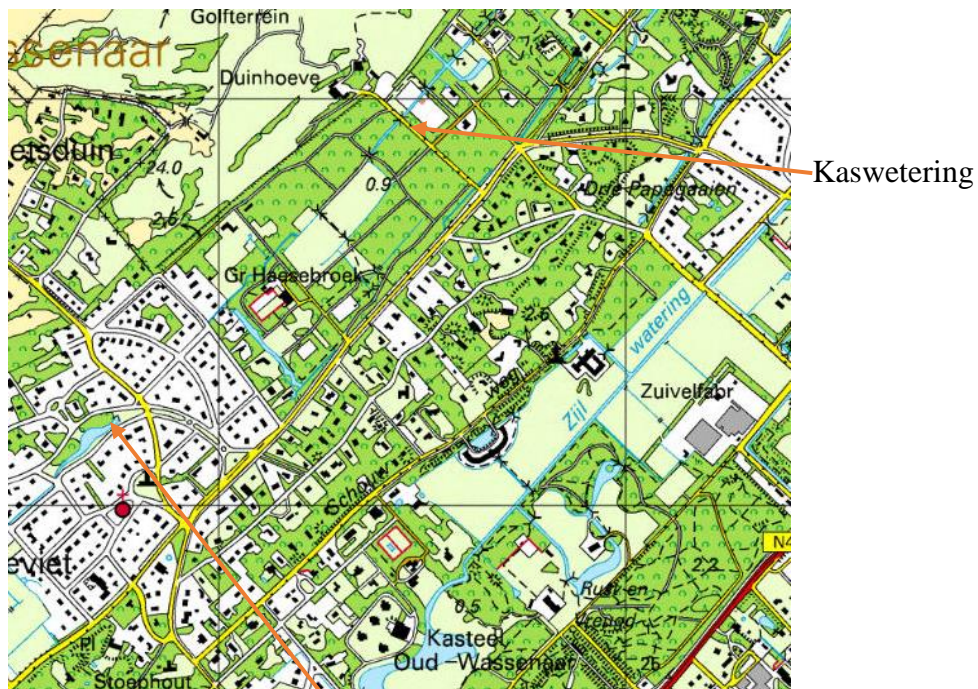
Van linksbeneden naar rechtsboven: Voorlinden > Blankenburg > Weiden > De Kievet beginnende bij de Waldeck Pymontlaan > Groot Haesebroek

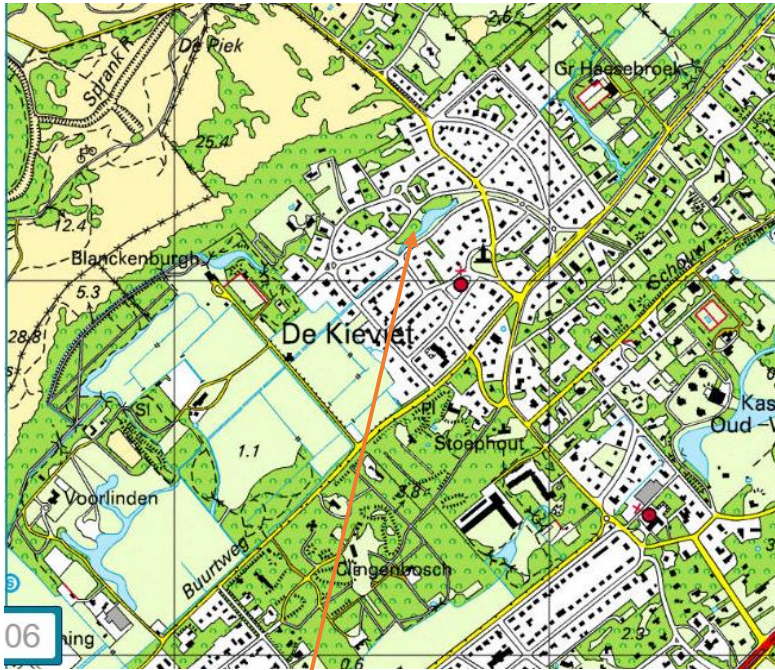
Van de weide uit het zuidwesten bereikt de Kaswetering de Waldeck Pymontlaan op de grens van De Kievet.

Langs de Vijverweg het begin van het Kievetdeel van de Kaswetering. Ik sta op de Waldeck Pymontlaan

Een reiger op 20 jan. 2017 in afwachting van de dooi. Op de achtergrond de Prins Hendrik-
laanbrug

Kijkend in zuidrichting Van Waldeck Pymontlaan langs de Vijverweg (links)

Vijver in noordrichting naar De Kieviet
Rechts: de Vijverweg

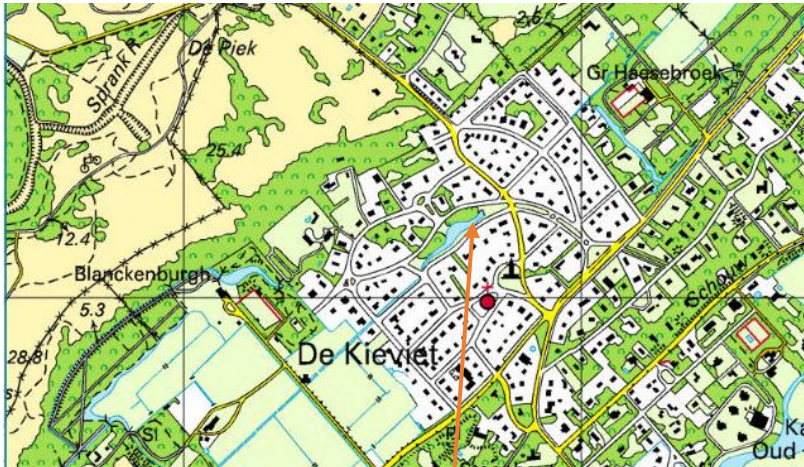

Sierleuning. Er is geen water aan de andere kant niet zichtbare deel van de Vijverweg. Misschien had deze brugleuning vroeger wel een functie, anders dan een sierfunctie.

Links: op de achtergrond de vijver, en op de voorgrond de Vijverweg.

Aan de overzijde van de Vijverlaan geen wetering

Verdwijnpunt in De Kieviet

Villa Berkenhof aan de Berkenlaan in Park de Kieviet op een
ansichtkaart uit ca. 1920.

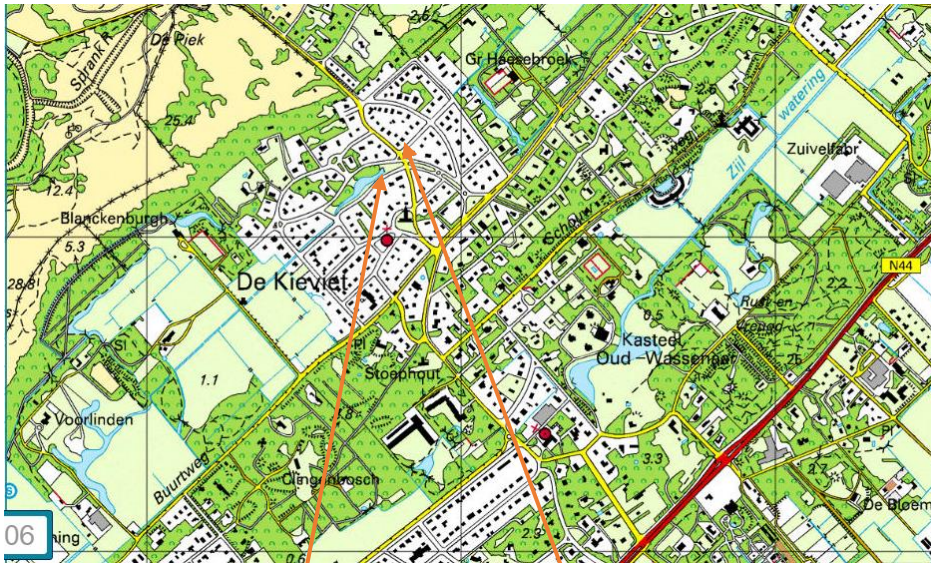
De vijver met de brug over de Berkenlaan, en daarachter Villa Berkenhof. Op dit punt
verdwijnt de Kaswetering onder de brug de ondergrond in

De Kaswetering verdwijnt hier onder de grond.

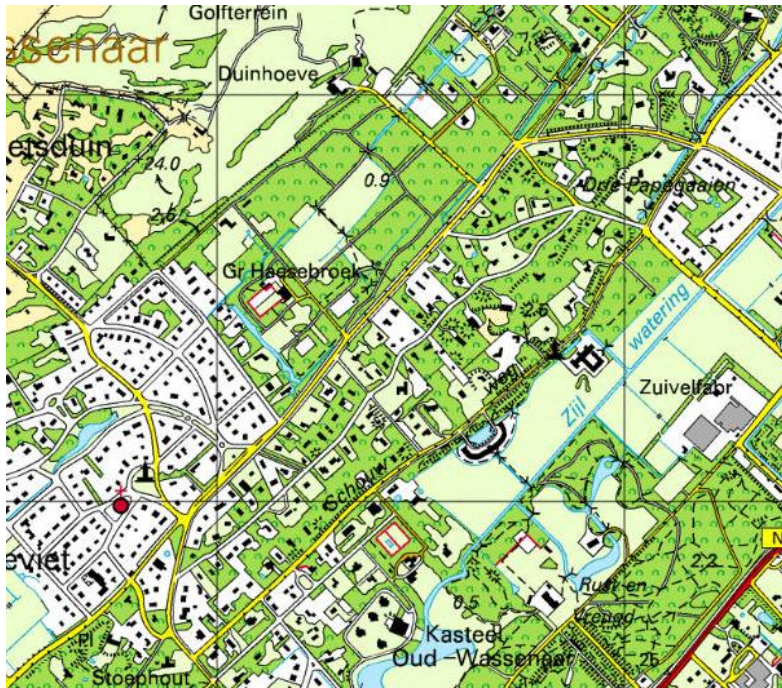
Verdwijnpunt
Achterzijde van het verdwijnpunt van de
vijver. De foto werd vanaf de Julianalaan
genomen.

Verschijnpunt in De Kieviet

Verschijnpunt. Voortzetting van de Kaswetering in noordrichting, nadat die bij de Vijverweg in een pijp is verdwenen was om aan de Weteringlaan weer zichtbaar te worden.

Duinwegbrug

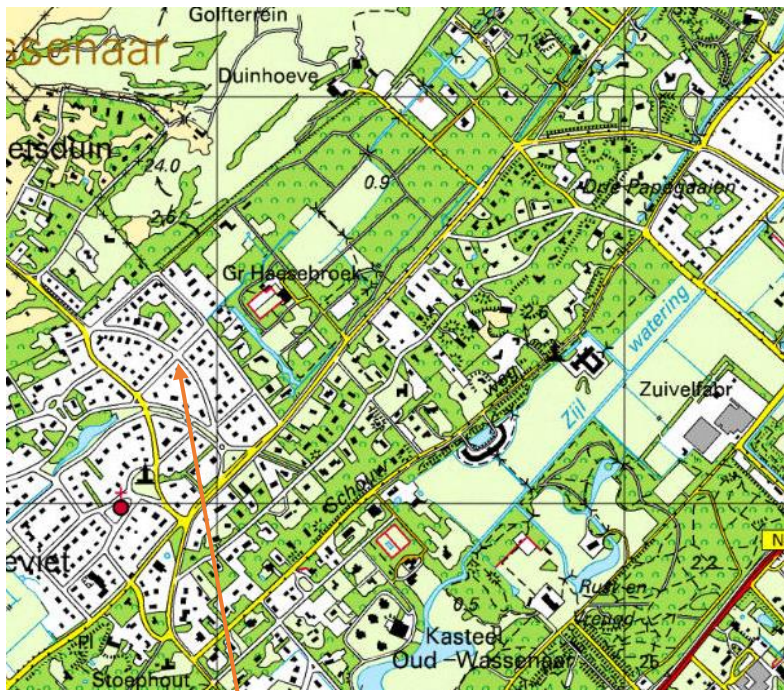

< Huizen aan de Kievitslaan

< Duinwegbrug

Weteringlaan richting noord

Brug van de Duinweg noordrichting staande op het begin van de Weteringlaan (rechts) en aan het eind huizen aan de Kievitslaan

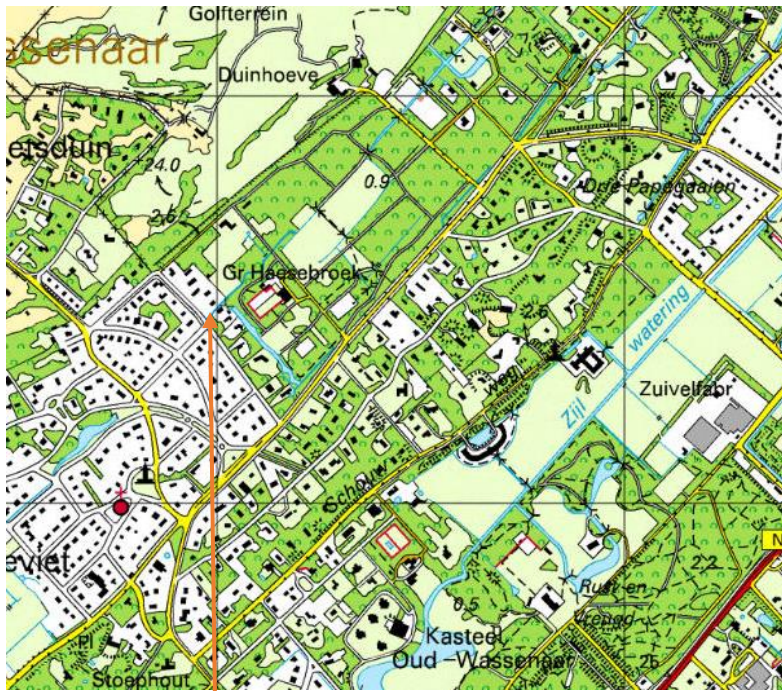

< Huizen aan de Kievietslaan

Op de Duinwegbrug richting noordrichting

Tuin Kievitslaan 24

Kijkend noordrichting (naar Canadese Ambassade)

Kijkend zuidrichting.

KONINKLIJKE GOLF en COUNTRY CLUB nabij de slagboom (ingang)

De toegangsweg vanaf de Groot Haesebroekweg naar de golfterreinen en terug kruist de Kaswetering.

Ingang van toegangsweg van de Haesebroekseweg

Kijkend in zuidrichting. Foto's genomen vanaf de brug over de Kaswetering, die de toegangsweg tot de Golf links kruist.

Ingang Golfterreinen

Staande op de brug, en kijkend noordrichting
Links de parkeerplaats van de Golf links

Een “zij/inrit”laantjes van de Groot Haesebroekseweg als deel van deze weg

De Kaswetering door verdikte lijn aangegeven

Zijlaantje van de Groot Haesebroekseweg zuidrichting. Kaswetering door kroos en spiegeling moeilijk te zien

Zijlaantje van Groot Haesebroekseweg noordrichting. Leuning van hek zichtbaar

Kaswetering tussen de Hazelaan en Duinrell

Luchtfoto van internet

— Kaswetering

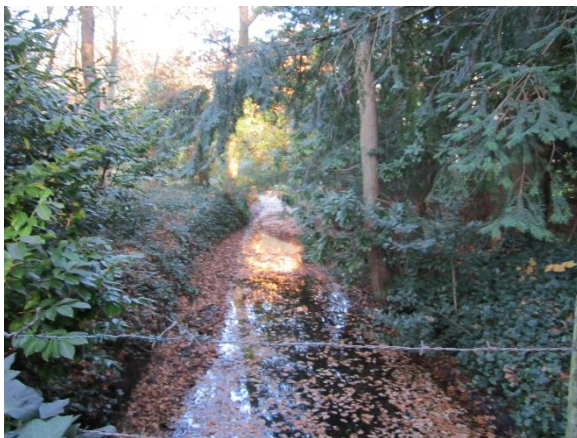
Luchtfoto van internet

— Kaswetering

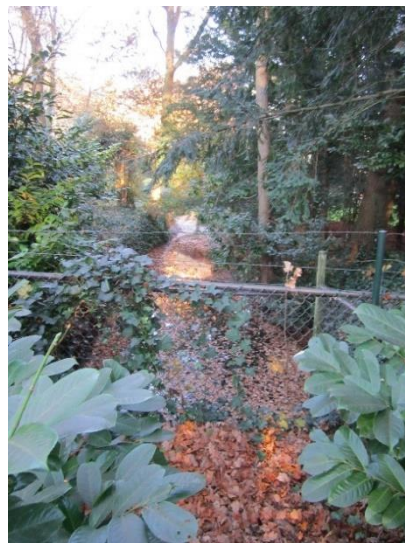
Hazelaan

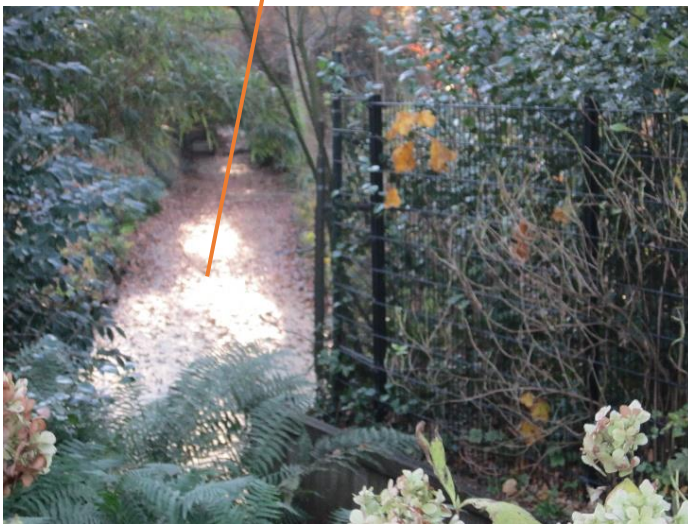
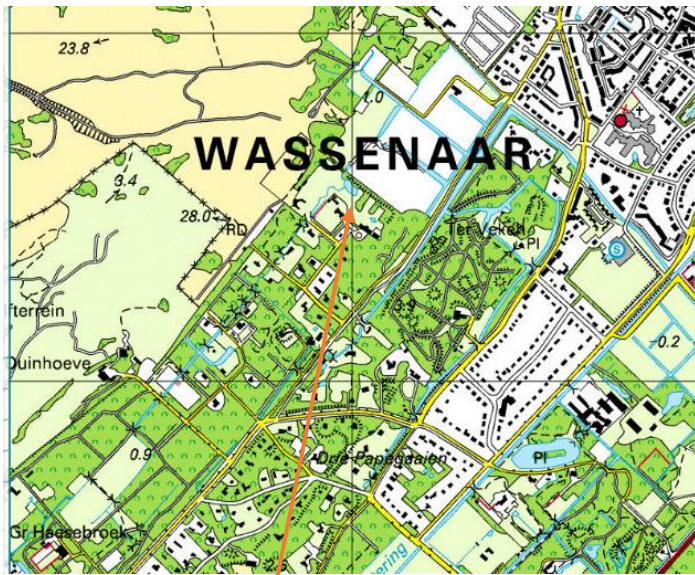
Hazelaan in zuidrichting kijkend

Hazelaan in noordrichting kijkend

Hertelaan

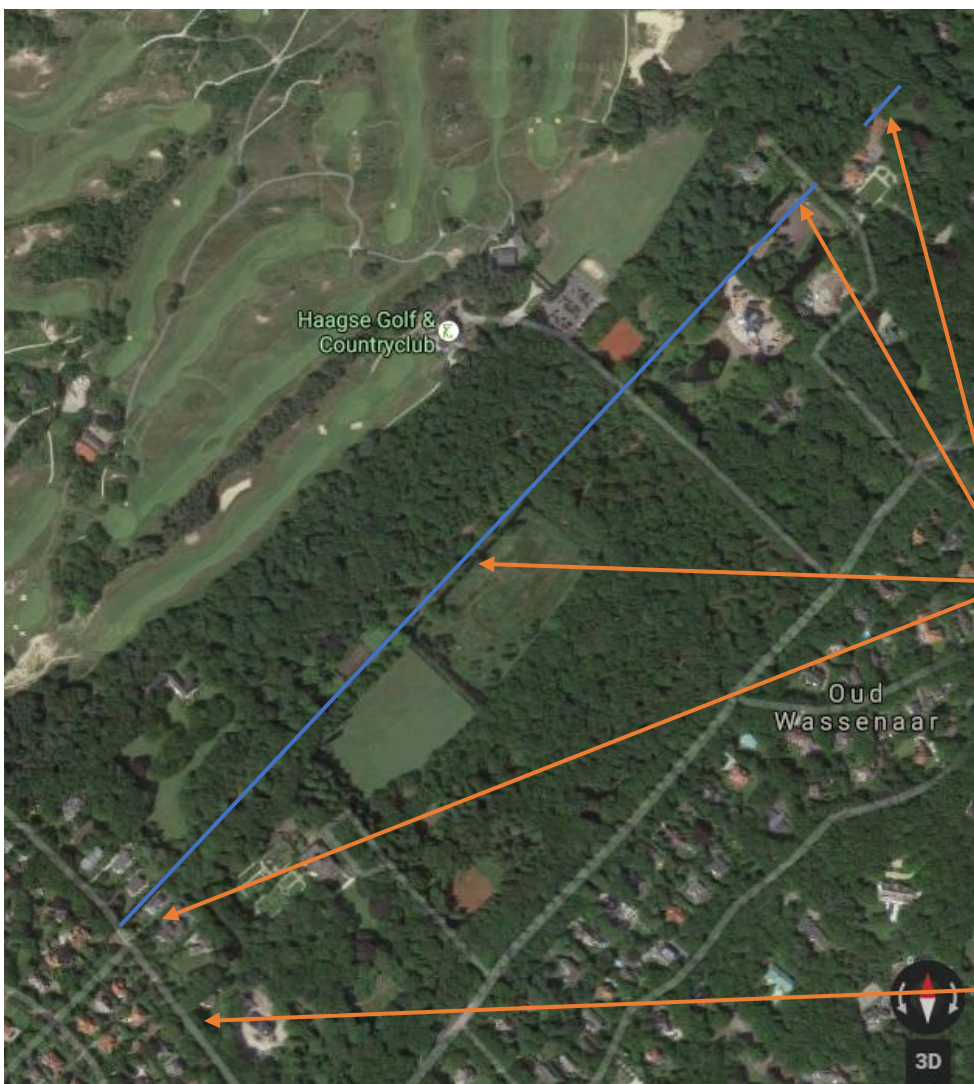

In zuidrichting kijkend verscholen in het struikgewas nabij de ingang van een huis/buitenplaats de Kaswetering. In noordrichting is de wetering voor een buitenstaander niet te zien.

Luchtfoto van Groot-Haesebroek en aangrenzend gebied

Kaswetering

Kaswetering

Kievietslaan

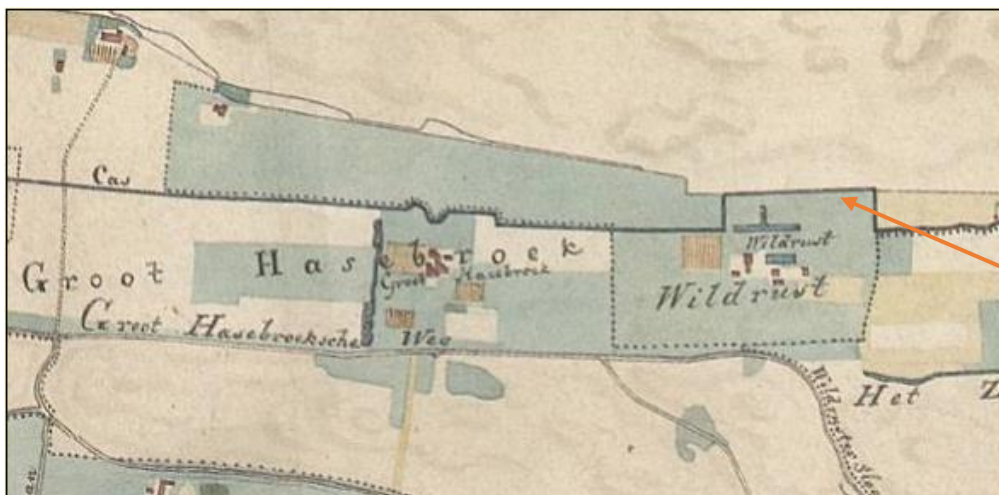

Ook na het kanaliseren van de Kaswetering werd nog aan de ligging gesleuteld. Dit geldt bijvoorbeeld voor het gedeelte dat de buitenplaats passeerde. De eigenares mevrouw baronesse Leanor Suasso da Costa wenste haar tuin in 1735 met ca 29 ha te vergroten door de Kaswetering over een lengte van ca 618 m ca 19 m naar de duinen te verleggen. Zij vroeg daarvoor toestemming bij het Hoogheemraadschap van Rijnland. Immers de afwatering van onder meer dit gebied viel onder de verantwoording van het Hoogheemraadschap. Het bijgaande kaartje toont het plan

Legenda: 165 Roede (165 x 3,75 = 618, 75 m). Case Wae [hoek] ter De Case Waeter die verzoekt werdt te veranderen, 20 R[oede] = 75 m, (rechts) Ouwe Case Waeter, (links) Ouwe case Waeter, (linksboven) 17 Roede = 63,75 m, De Case = *de kaswetering*. A. Weilandt van Mevrouw Suasso, B. Tuin van ditto. C. Weilandt van de Wed. Dier, D. Duin aen de Wegh, E. Laen daar Verzoekt wert over de Nieuwe Case Waeter, En Steene Brugh te mooge maeken van 6 voet wijdt en 20 voet Langh (= 1,80 breed x 6 m lang), F. twee Kleyne Bruge om En de Weien te Kunne Koomen. Schaal 1 roede = ca 3,75 m.

Bron: [europeana collections: Kaart van een gedeelte van de Kaswetering onder Wassenaar, 1735.](#)

Kaswetering met verlegging uit 1735

Kaart XVII.2, door Van der Noorda, 1839, uit: Historische plattegronden van Nederlandse steden. Deel 10, De Haag. Periode Isaac van Schinne. Geen toegangslanen naar beide buitenplaatsen getekend. Bibl. WUR

Oorspronkelijk was het gehele gebied Groot Hasebroek. In een bepaald jaar is een deel afgesplitst en werd de buitenplaats Wildrust. Een deel van de oude loop van de Kaswetering is niet gedempt.

Luchtfoto van het natuurterrein de Vrij Blik/de Hertenkamp

Kaswetering

Waarschijnlijk een nieuwe aangelegde ondiepe loop, waarin in zeldzame gevallen water staat. Zie hierna voor foto's

Kaswetering

Natuurterrein De Hertenkamp

Recent aangelegde laagte, toevallige met water gevuld

Ondiepe recent aangelegde waterloop

Boompje bij westvijver uitlaat in stroompje, Staat bij het pad over de buis

Kunstmatig recent aangelegd, want de Kaswatering slingerde niet. W zon in de rug

Vlakkig noordoostmeer rechts (niet zichtbaar)
Struik grens beekje en pad over buis

Uitmonding van de kunstmatige water-
loop (niet zichtbaar)

Vijverdeel oost van de Vrije Blik/Hertenkamp

Kaswetering naar Duinrell   uitgang en begin van de Kaswetering in Duinrell

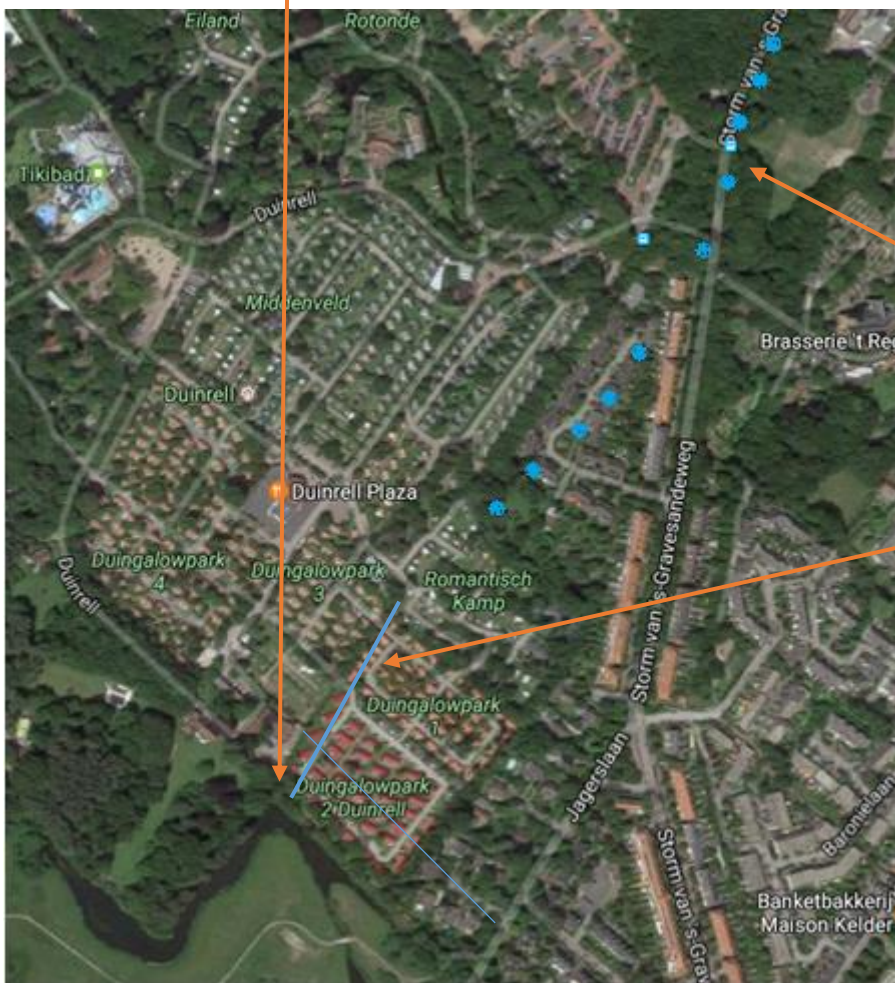
Uitstroom van de Kaswetering van het vijver-oostdeel
Op weg naar Duinrell

Duinrell

Vanaf het voetgangerspad buiten Duinrell en door de bamboe is nog blauw water te zien.

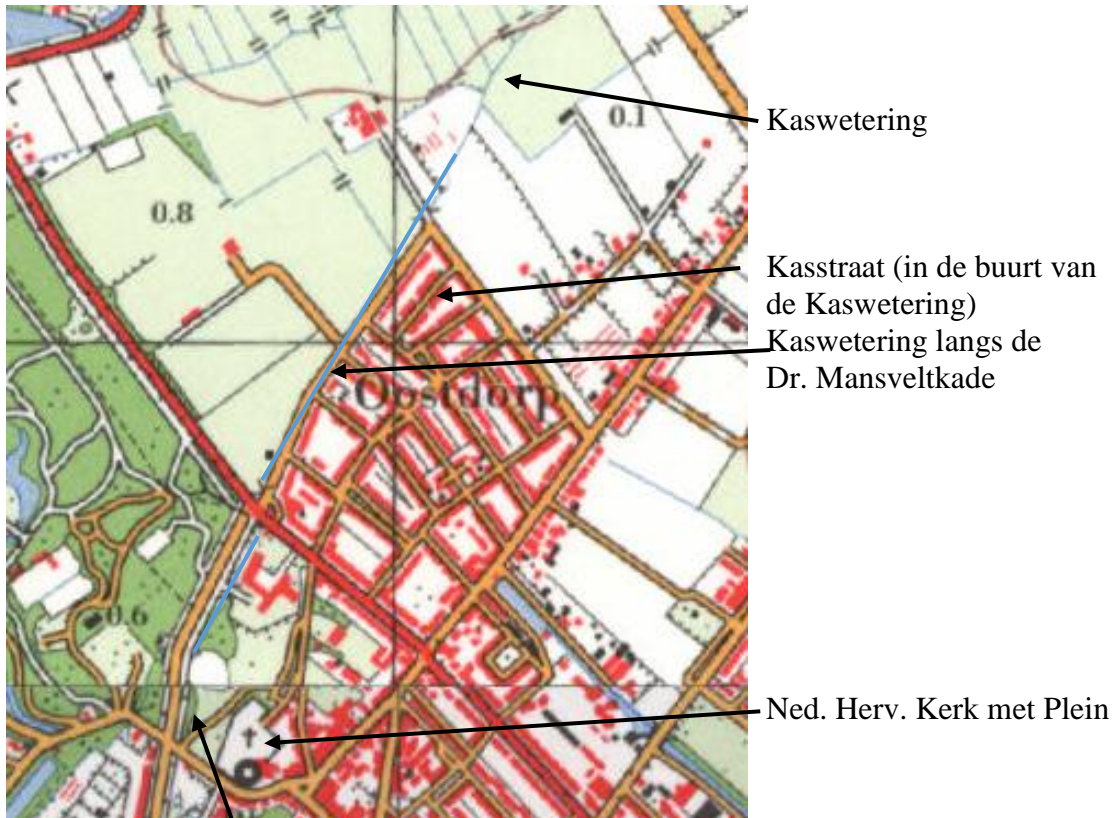
Wassenaar Duinrell plattegrond

Begin van de Kaswetering langs de Storm

Kaswetering op Duinrell-terrein verlegd, vergraven en waarschijnlijk een deel ondergronds

Storm van 's-Gravesandeweg

Begin van het gedeelte langs de Storm van 's-Gravesandeweg komende van de andere zijde: Duinrell

Begin (links) en langs (rechts) de Storm van 's-Gravesandeweg nabij de Duinrellweg noordrichting

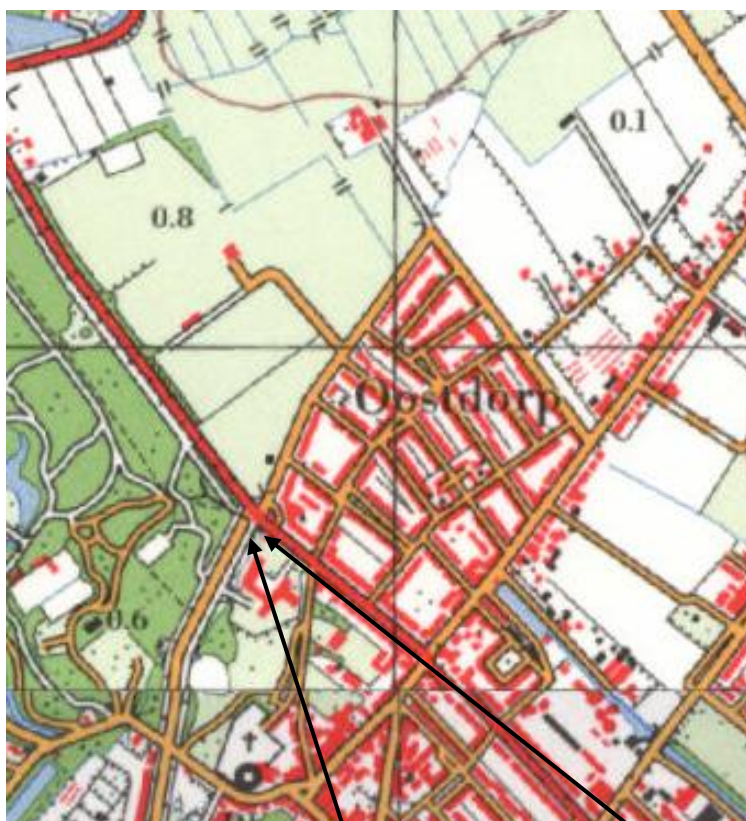

Verdwijnpunt

Langs de Storm, aan het eind het kruispunt Storm-Katwijkseweg-Dr. Mansveltkade en van Zuylen van Nijveltstraat

Verdwijnpunt bij kruispunt

Het verdwijnpunt van de Kaswetering onder het grote kruispunt Storm-Katwijkseweg-Dr. Mansveldkade-Van Zuijlen van Nijeveltweg.

Begin van de kaswetering langs de Dr. Mansveltkade

Kruispunt

Verschijnpunt

Begin Kaswetering langs de Dr Mansveltkade zuiddeel

Kruispunt

Verschijnpunt

Langs de Dr Mansveltkade zuiddeel. Op de achtergrond komt de Kaswetering weer boven de grond. Zuidrichting.

Richting de grens met zuidgrens van Rozenstein en Kokshornlaan

Dr Mansveltkade noordgedeelte

Vanaf overzijde hoek Dr Mansveltkade en
Zonneveldweg noordrichting

WASSENAARSE GOLFCLUB ROZENSTEIN

Aan de ZO grens van het golfterrein stroomt de Kaswetering. Bij binnenkomst is het een geringe sloot om na instroom van een zij-wetering groter te worden. De Kaswetering stroomt van ZW naar NO. Met behulp van pijlen geef ik aan waar de foto's (zie hierna) zijn gemaakt.

WASSENAARSE GOLFCLUB ROZENSTEIN

Luchtfoto van Rozenstein (ten N van de kaswetering) en bouwland (ten Z)

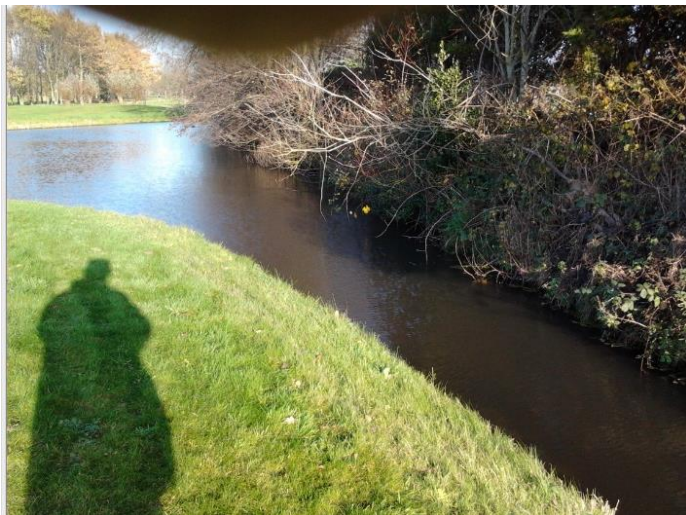

Foto 1. De Kaswetering komende van de Dr. Mansveltkade stroomt in een vijver. Noordrichting.

Foto 2: een uitgegraven vijver.
Noordrichting.

Foto 3. Bij de wilgen de monding van
een zijwetering.

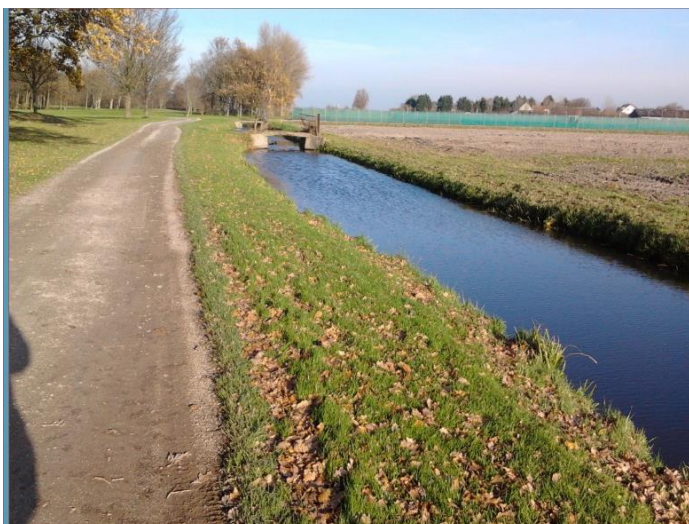

Foto 4. Twee bruggen. Links het
golfterrein, rechts bouwland.
Noordrichting.

Foto 5. Links het golfterrein, rechts
bouwland met windschermen.
Noordrichting.

Foto 6. Links het golfterrein, rechts
bouwland met windschermen.
Noordrichting.

Vanaf de Kokshornbrug

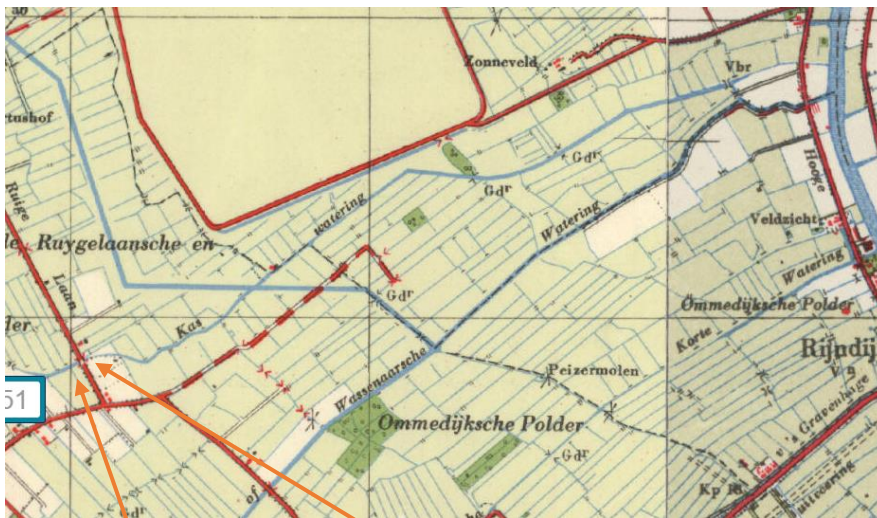

Vanaf Kokshornlaanbrug zuidrichting

Vanaf Kokshornlaanbrug noordrichting

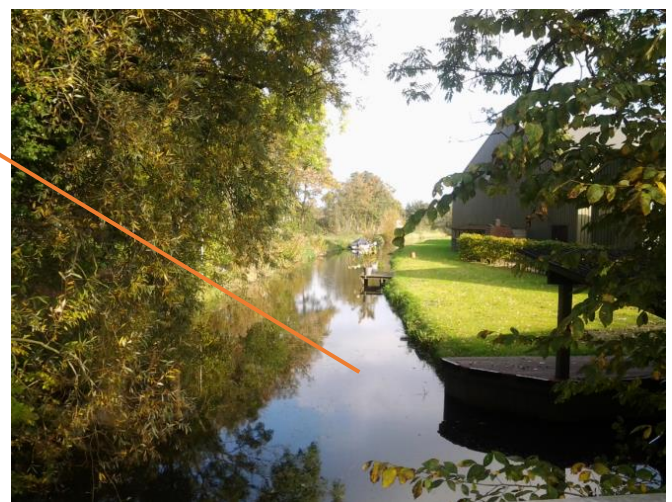
Ruigelaanbrug

< Oude Rijn

Vanaf de brug Ruigelaan zuidrichting

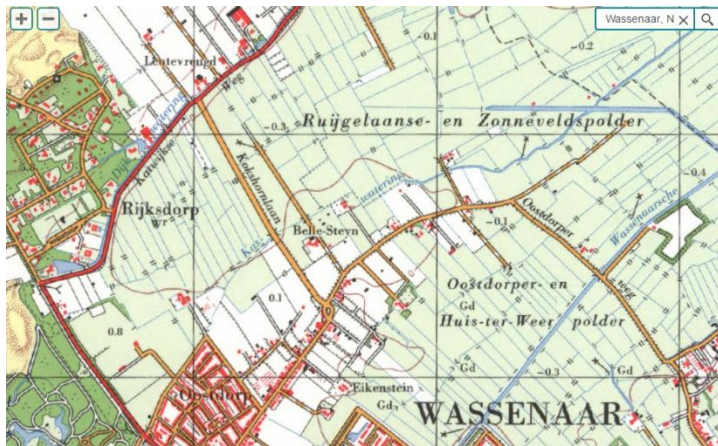

Idem noordrichting Zonneveldse polder

Ruigelaan naar de Oude Rijn

Het gedeelte van de Kaswating Ruigelaanbrug $\diamond$ Oude Rijn, een deel heet Zonneveldse polder moet nog fotografisch vastgelegd worden.

De Kaswetering Boven de startbaan van vliegveld Valkenburg. Op 12 augustus 1945 vloog een aantal kinderen in een Dakota naar vliegveld Croydon, om vandaar naar een Butlinkamp in Schotland te gaan. Doel: bij te eten. Na twee maanden werden we ondergebracht bij families. Vlak voor Kerstmis 1945 waren wij na vier maanden weer terug. Onder deze kinderen de auteur.

Bijlage 1 december 2017

Aanvulling van Geert Lambert, Kievietslaan 24

De origine van mijn belangstelling voor de Kaswetering is van algemene aard omdat we er naast wonen en van een specifieke aard omdat het waterschap de laatste 2 jaar het peil in de zomer anders beheert en de wetering zo nu en dan tot een niveau waar de wetering buiten de oevers treedt.

Aanvullende punten:

Iets bijzonders van de Kaswetering is dat het een deel van een inmaling is waar het niveau in de zomer ongeveer een meter boven het boezemniveau van Rijnland wordt gehouden. Het gemaal waar dit gebeurt ligt aan de Jagerslaan (bij de houten brug in het fietspad) (fig. 2).

Het gebied Blankenburg een verdere 30 cm hoger en (achter) Voorlinden nog eens 50 cm hoger. Het gemaal waar dit laatste gebeurt ligt aan het eind van de weg naar en achterlangs Voorlinden (fig. 3).

De Landscheidingsweg dankt zijn naam omdat het de grens is tussen de Hoogheemraadschappen Delfland en Rijnland.

Hoogheemraadschap Rijnland - Inmaling Duinland:

Rijnland heeft 4 boezemgemalen: 1) bij Spaarndam en 2) bij Halfweg wordt het water afgevoerd naar het Noordzeekanaal, bij 3) Gouda naar de Hollandsche IJssel en in 4) Katwijk naar de Noordzee. Wanneer er een watertekort dreigt te ontstaan, kan Rijnland bij Gouda water binnenlaten dat via de inlaten in de polders verder ons gebied in wordt gebracht.

Grootste deel van de polder staat op het niveau van de boezem: Zomerpeil: -0,61 meter NAP
Winterpeil: -0,64 meter NAP.

Inmaling Duinland = Kaswetering wordt water ingemalen (in zomer) bij Jagerslaan en wordt via stuw in polderwetering uitgelaten bij Jagerslaan. Zomerpeil: 0,38 meter NAP Winterpeil: 0,18 meter NAP.

Gebied Blankenburgh door Inlaatgemaal Blankenburgh (incl. vijver voor Voorlinden)
Zomerpeil: 0,68 meter Winterpeil: 0,48 meter. (Foto's zie boven).

Voorlinden (west van weg + weiland voor Blankenburg?)
Zomerpeil: 1,18 meter, Winterpeil 1,18 meter.